

Πληροφορικός Γραμματισμός Ενηλίκων στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: Καταγραφή και Αξιολόγηση Διδακτικών Απαιτήσεων

Ουρανία Κουγιουρούκη¹, Φώτης Λαζαρίνης²

¹ Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Αργινίου

² Κέντρο Εκπαίδευσης Ενηλίκων Αιτωλοακαρνανίας

raniak@mailbox.gr, lazarinf@teimes.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει κάποιες από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο διδάσκοντας του Πληροφορικού Γραμματισμού κατά τη διδασκαλία του μαθήματος. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται συλλέχθηκαν εμπειρικά ή μέσω της παρατήρησης των εκπαιδευομένων κατά τη διδασκαλία στο εργαστήριο. Στο τέλος της εργασίας προτείνονται τρόποι αντιμετώπισης των δυσκολιών που μπορούν να βοηθήσουν άμεσα τη βελτίωση της διδακτικής διαδικασίας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Δια Βίου Μάθηση, Διδασκαλία Πληροφορικής, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) είναι ένας θεσμός που έχει καθιερωθεί σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, ανάμεσά τους και στην Ελλάδα, ως μέσο καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Απευθύνεται σε ενήλικες που δεν έχουν τελειώσει το Γυμνάσιο, αλλά είναι απόφοιτοι τουλάχιστον του δημοτικού σχολείου. Όλοι οι εκπαιδευόμενοι φοιτούν υποχρεωτικά δύο σχολικά έτη. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται Δευτέρα έως και Παρασκευή απογευματινές ώρες. Με την επιτυχή ολοκλήρωση των δυο σχολικών ετών οι απόφοιτοι λαμβάνουν απολυτήριο Γυμνασίου (ΙΔΕΚΕ 2003).

Με το πρόγραμμα αυτό παρέχεται η δυνατότητα σε άτομα 18 ετών και άνω που δεν έχουν ολοκληρώσει την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση να αποκτήσουν απολυτήριο Γυμνασίου και να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνική, οικονομική και επαγγελματική ζωή. Οι κεντρικοί στόχοι του προγράμματος είναι η επανασύνδεση με την εκπαιδευτική διαδικασία ατόμων που έχουν απομακρυνθεί από τη βασική εκπαίδευση και η δημιουργία δικτύων συνεργασίας ανάμεσα στο σχολείο, την τοπική κοινωνία, τον επιχειρηματικό κόσμο και την εκπαίδευση.

Πρακτικά Εργασιών 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου «Διδακτική της Πληροφορικής»

Α. Τζιμογιάννης (επιμ.)

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κόρινθος, 7-9 Οκτωβρίου 2005

ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΤΑ ΣΔΕ

Τα βασικά μαθήματα που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα σπουδών των ΣΔΕ είναι Ελληνική Γλώσσα, Αγγλικά, Μαθηματικά, Πληροφορική, Κοινωνική εκπαίδευση, Περιβαλλοντική εκπαίδευση, Αισθητική αγωγή, Στοιχεία τεχνολογίας και Φυσικών επιστημών. Οι διδακτικές αυτές ενότητες ονομάζονται Γραμματισμοί και εμπίπτουν στις αποκαλούμενες Βασικές Δεξιότητες και Νέες Βασικές Δεξιότητες, απαραίτητες στην Κοινωνία της Γνώσης.

Ο Πληροφορικός Γραμματισμός αποτελεί μια από τις πιο βασικές προτεραιότητες στη Δια Βίου Μάθηση, διότι σχετίζεται άμεσα με την απασχόληση και την οικονομική άνθηση (e-Europe 2002, Curley 2003) και συνεπώς είναι ένας από τους πιο σημαντικούς, αλλά ταυτόχρονα πιο δύσκολους Γραμματισμούς στα Σχολεία Δευτερης Ευκαιρίας.

Στη συνέχεια του άρθρου θα αναφερθούμε στις δυσκολίες που συναντά ο διδάσκοντας στον Πληροφορικό Γραμματισμό, θα ανιχνεύσουμε τα αίτια και θα προτείνουμε πρακτικές αντιμετώπισης των δυσκολιών.

Η ΕΡΕΥΝΑ

Μέθοδος - Δείγμα

Τα θέματα που παρουσιάζονται προκύπτουν από μελέτη και παρατήρηση των 36 εκπαιδευομένων των τριών τμημάτων του ΣΔΕ Αγρινίου. Ο διδακτικός στόχος σε αυτά τα τμήματα αφορούσε στην εκμάθηση του λειτουργικού συστήματος Windows, τον επεξεργαστή κειμένου Word και τη χρήση του διαδικτύου. Έγινε λοιπόν παρατήρηση των εκπαιδευομένων και ταυτόχρονη καταγραφή των αδυναμιών της μαθησιακής πορείας κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των εργασιών.

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζεται η ηλικιακή κατανομή των εκπαιδευομένων και στον πίνακα 2 παρουσιάζεται η κατανομή ανά φύλο, χρόνια παραμονής εκτός σχολείου και οικογενειακή κατάσταση, παράγοντες που όπως θα δούμε επηρεάζουν άμεσα τη διαδικασία διδασκαλίας. Οι περισσότεροι εκπαιδευόμενοι είναι μέχρι και 40 ετών. Οι συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες αποτελούν ομάδες στόχο για την ομαλή ένταξη στην αγορά εργασίας.

Πίνακας 1: Ηλικιακή κατανομή εκπαιδευόμενων

	18-30	31-40	41-50	50+	Σύνολο
Γυναίκες	8	16	2	0	26
Άνδρες	3	6	0	1	10
Σύνολο	11	22	2	1	36

Από τον Πίνακα 2 παρατηρούμε ότι για την πλειοψηφία των μαθητών έχουν περάσει τουλάχιστον 16 χρόνια από την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το γεγονός αυτό είναι σημαντικό διότι βρίσκονται πολύ περισσότερα έτη εκτός σχολικής

πραγματικότητας. Μιας πραγματικότητας που παρέχει νέες γνώσεις και βιώματα, αλλά απαιτεί εργασίες και πρωτοβουλία.

Πίνακας 2: Οικογενειακή και επαγγελματική κατάσταση

Οικογενειακή κατάσταση		Επαγγελματική κατάσταση		Έτη που πέρασαν από ην αποφοίτηση από το δημοτικό			
Έγγαμοι	Άγαμοι	Εργαζόμενοι	Άνεργοι	6-10	11-15	16-20	20+
24	12	11	25	3	9	8	16

Ο Πληροφορικός Γραμματισμός αντιμετωπίζεται με ιδιαίτερο ενθουσιασμό από τους διδασκόμενους, όπως άλλωστε έχει παρατηρηθεί και σε άλλες παρόμοιες δράσεις (Λαζαρίνης 2005). Θεωρείται ως βασικό εργαλείο για την εξεύρεση εργασίας ή την αποτελεσματικότερη διεκπεραίωση των καθημερινών εργασιών. Οι εκπαιδευόμενοι παρακολουθούν ανελλιπώς τα μαθήματα, ζητούν επιπλέον ώρες και προσπαθούν να δουν την άμεση πρακτική διάσταση των αποκτηθέντων γνώσεων. Για παράδειγμα, ενδιαφέρονται για τη δημιουργία βιογραφικού σημειώματος και για τον τρόπο υποβολής στοιχείων μέσω διαδικτύου ή την προσπέλαση δικτυακών τόπων όπως ο www.asep.gr, αλλά δεν ενδιαφέρονται για συνομιλία μέσω διαδικτύου που ενδιαφέρει μικρότερους μαθητές (Λαζαρίνης 2004).

Το αυξημένο ενδιαφέρον έχει ως αποτέλεσμα το σαφή προσανατολισμό της εκπαίδευσης σε πρακτικά θέματα, άμεσα εφαρμόσιμα και αξιοποιήσιμα. Επίσης οι μαθητές ενδιαφέρονται για την πιστοποίηση των γνώσεων τους, δηλαδή για την απόκτηση ενός από τα διαθέσιμα διπλώματα πιστοποίησης χειρισμού υπολογιστών (π.χ. ECDL).

Προβλήματα κατά τη διδασκαλία

Αν και η συμμετοχή και η αποδοχή του μαθήματος είναι αυξημένη η διδασκαλία του μαθήματος της Πληροφορικής παρουσιάζει δυσκολίες και προκλήσεις για τον διδάσκοντα, σε σχέση με τη διδασκαλία σε τμήματα ανηλίκων.

Ηλικιακή ανομοιογένεια

Οι δυσκολίες προκύπτουν αρχικά από την ηλικιακή ανομοιογένεια των μαθητικών τμημάτων. Για παράδειγμα, υπάρχουν τμήματα όπου ο μικρότερος ενήλικος μαθητής είναι 20 ετών και ο μεγαλύτερος 60 ετών. Ο πρώτος έχει προφανώς μεγαλύτερη δεκτικότητα στην κατανόηση της ύλης από ότι ο δεύτερος. Επίσης οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εκπαιδευόμενοι έχουν μείνει περισσότερα χρόνια μακριά από τις αίθουσες διδασκαλίας και έχουν μεγαλύτερη δυσκολία στην κατανόηση και την αποδοχή των νέων τεχνολογιών. Για παράδειγμα, μετρήσαμε το χρόνο ολοκλήρωσης της εργασίας σε ένα απλό κείμενο μερικών γραμμών.

Από τον Πίνακα 3 παρατηρούμε ότι οι μαθητές ηλικίας από 18-30 χρειάστηκαν κατά μέσο όρο 5 λεπτά, 5,6 λεπτά οι εκπαιδευόμενοι ηλικίας 31-40 και 8 περίπου λεπτά οι υπόλοιποι μαθητές. Παρατηρούμε δηλαδή μια αύξηση 60% στον απαιτούμενο χρόνο

ολοκλήρωσης στους μαθητές άνω των 40 ετών. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι οι μεγαλύτερης μαθητές είναι απόλυτα συνειδητοποιημένοι και πρόθυμοι κατά τη διδακτική διαδικασία. Έτσι προσπαθούν και δίνουν πάντα τον καλύτερο εαυτό τους.

Πίνακας 3: Χρόνος ολοκλήρωσης μιας εργασίας

Ηλικία	Μέσος χρόνος ολοκλήρωσης
18-30	5 λεπτά
31-40	5,6 λεπτά
40+	8 λεπτά

Οικογενειακή και εργασιακή κατάσταση

Όπως βλέπουμε στον πίνακα 2, οι περισσότεροι από τους εκπαιδευόμενους είναι έγγαμοι και αρκετοί είναι εργαζόμενοι με αποτέλεσμα να είναι σαφώς πιο κουρασμένοι και ορισμένες φορές λιγότερο συνεργάσιμοι. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ιδιαίτερα τις τελευταίες διδακτικές ώρες οι εκπαιδευόμενοι να είναι λιγότερο δεκτικοί και να υπάρχει δυσχέρεια στην εκπλήρωση του διδακτικού στόχου.

Επίσης, το γεγονός ότι ένα μικρό μέρος των εκπαιδευόμενων είναι εργαζόμενοι οδηγεί στο να απουσιάζουν την πρώτη συνήθως ώρα και να χάνουν πάντα τον ίδιο Γραμματισμό. Ιδιαίτερα στην Πληροφορική η συγκεκριμένη τακτική αποτελεί τροχοπέδη όλης της διαδικασίας, διότι κάθε νέα δεξιότητα βασίζεται στις προηγούμενες.

Ανορθογραφία

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα στον Πληροφορικό Γραμματισμό προέρχεται από το αυξημένο βαθμό ανορθογραφίας και μη ορθής χρήσης των σημείων στίξης. Ακόμη και σε κείμενα με απλές καθημερινές λέξεις υπάρχει μεγάλος αριθμός ορθογραφικών λαθών, ιδιαίτερα στους εκπαιδευόμενους της πρώτης από τις δυο τάξεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εμφανίζονται συνεχώς ενδείξεις ορθογραφικών και γραμματικών λαθών στον επεξεργαστή κειμένου και να απαιτείται η επέμβαση του διδάσκοντος. Επίσης κατά την αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο τα ορθογραφικά λάθη έχουν ως αποτέλεσμα να μην εμφανίζονται σχετικά αποτελέσματα.

Για παράδειγμα, σε μια απλή αναζήτηση χρησιμοποιώντας τους όρους «Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας», εξαιτίας των λαθών στην ορθογραφία και τον τονισμό, περίπου 39% των εκπαιδευόμενων αντιμετώπισε κάποιο πρόβλημα κατά τη διαδικασία αναζήτησης στοιχείων. Το πρόβλημα της ανορθογραφίας και της σωστής χρήσης των σημείων στίξης βελτιώνεται καθώς κυλά το σχολικό έτος, διότι παρουσιάζεται βελτίωση και στους υπόλοιπους Γραμματισμούς.

Ελλιπής γνώση Αγγλικών

Η ελλιπής γνώση Αγγλικών αποτελεί επίσης ανασταλτικό παράγοντα στη διαδικασία της εκπαίδευσης. Όταν ένα κείμενο περιέχει και αγγλικές λέξεις τότε υπάρχει αύξηση των ορθογραφικών λαθών. Για να αντιληφθούμε το μέγεθος του προβλήματος δώσαμε στους εκπαιδευόμενους ένα απλό κείμενο πέντε σειρών χωρίς αγγλικές λέξεις.

Εμφανίστηκε κατά μέσο όρο 1 λάθος ανά εκπαιδευόμενο. Την επόμενη φορά δόθηκε στους ίδιους εκπαιδευόμενους το ίδιο κείμενο μόνο που αυτή τη φορά προστέθηκαν οι λέξεις «Please reply as soon as possible». Εμφανίστηκαν 0,55 λάθη ανά εκπαιδευόμενο στα Αγγλικά. Δηλαδή στο κείμενο των πέντε σειρών εμφανίστηκε 1 λάθος κατά μέσο όρο, ενώ στο κείμενο των 6 λέξεων εμφανίστηκαν 0,55 λάθη κατά μέσο όρο. Στην περίπτωση του διαδικτύου η ανεπαρκής γνώση Αγγλικών είναι ακόμη σημαντικότερο πρόβλημα, διότι υπάρχει πολλές φορές λάθος πληκτρολόγηση στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις με αποτέλεσμα η συνεχής εξάρτηση από τον διδάσκοντα.

Αριθμός υπολογιστών ανά μαθητή

Τέλος, ένας παράγοντας που επηρεάζει όλες τις ομάδες εκπαιδευομένων στην Πληροφορική είναι ο αριθμός των υπολογιστών που υπάρχουν σε κάθε εργαστήριο. Συνήθως είναι μικρότερος από τον αριθμό των εκπαιδευομένων, πράγμα που δυσκολεύει την εκπαιδευτική διαδικασία. Στην περίπτωση συστέγασης του ΣΔΕ με κάποιο άλλο σχολείο και της κοινής χρήσης του εργαστηρίου, δημιουργούνται επιπλέον προβλήματα όπως για παράδειγμα η διαγραφή εργασιών.

Προτάσεις βελτίωσης

Στην σύγχρονη κοινωνία της Πληροφορίας η κατοχή βασικών η-δεξιοτήτων θεωρείται απαραίτητη, τόσο στον επαγγελματικό τομέα όσο και στις υπόλοιπες πτυχές της καθημερινής ζωής. Οι εκπαιδευόμενοι του ΣΔΕ είναι γνώστες αυτής της πραγματικότητας και συνεπώς αγκαλιάζουν με θέρμη τον Πληροφορικό Γραμματισμό. Όμως υπάρχουν ορισμένες αδυναμίες κυρίως εξαιτίας ελλιπών γνώσεων των μαθητών που δυσχεραίνουν τη διδασκαλία του μαθήματος.

Η ανορθογραφία και ο λανθασμένος χειρισμός των σημείων στίξης έχει ως αποτέλεσμα την παραγωγή εγγράφων με εμφανείς αδυναμίες και την δυσκολία ανεύρεσης πληροφοριών στο διαδίκτυο. Η ελλιπής γνώση αγγλικών οδηγεί σε λάθη κατά τη δημιουργία εγγράφων και στη χρήση του διαδικτύου. Για τη βελτίωση της κατάστασης απαιτείται συνεργασία των εκπαιδευτικών των τριών Γραμματισμών. Για παράδειγμα, ο καθηγητής Πληροφορικής θα μπορούσε να χρησιμοποιεί κείμενα τα οποία οι μαθητές έχουν διδαχθεί στα υπόλοιπα μαθήματα. Έτσι θα αποφεύγονται τα ορθογραφικά λάθη και η συνεχής παρέμβαση του διδάσκοντα και οι συχνές παρεμβολές στη διδακτική διαδικασία. Επίσης πρέπει οι εργασίες που δίνονται στους μαθητές να είναι ευκρινείς και ίσως τυπωμένες με μεγαλύτερο μέγεθος γραμματοσειράς.

Το ωράριο θα πρέπει να είναι πιο ευέλικτο και δυναμικό με δυνατότητα εξατομικευμένης διδασκαλίας, όχι μόνο στις περιπτώσεις ατόμων με προβλήματα υγείας, αλλά ακόμη και στην περίπτωση ατόμων που λόγω αυξημένων οικογενειακών και εργασιακών απαιτήσεων λείπουν συνεχώς από τον ίδιο Γραμματισμό. Έτσι η ένταξη του και η πορεία του θα είναι ομαλή.

Η ηλικιακή κατανομή παίζει σημαντικό ρόλο σε ένα τμήμα, διότι οι εκπαιδευόμενοι άνω των 40 ετών απορροφούν τις νέες γνώσεις με πιο αργό ρυθμό. Μια λύση θα ήταν ο

χωρισμός των τμημάτων με βάση την ηλικία, δηλαδή η δημιουργία ομοιογενών τμημάτων και η αύξηση των ωρών διδασκαλίας στα τμήματα όπου υπάρχει πρόβλημα.

Τέλος, η ύπαρξη ενός υπολογιστή για κάθε εκπαιδευόμενο είναι σημαντικός παράγοντας που βοηθά θετικά τόσο τους ενήλικους μαθητές όσο και την εκπαιδευτική διαδικασία και θα πρέπει να τεθεί ως άμεσος στόχος των ΣΔΕ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία παρουσιάσαμε κάποιες από τις διδακτικές απαιτήσεις του Πληροφορικού Γραμματισμού στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν συλλέχθηκαν εμπειρικά ή μέσω της παρατήρησης των εκπαιδευομένων κατά τη διδασκαλία στο εργαστήριο.

Ως γενικό συμπέρασμα πρέπει να ειπωθεί ότι η διδασκαλία της Πληροφορικής στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, παρουσιάζει εξωγενείς δυσκολίες που δεν απαντώνται στην περίπτωση τυπικής γυμνασιακής εκπαίδευσης. Στα θετικά σημεία που βοηθούν τον Πληροφορικό Γραμματισμό συγκαταλέγονται ότι τα ενήλικα άτομα έχουν σαφείς στόχους και απαιτήσεις, δείχνουν ανταπόκριση και ενδιαφέρον και ενεργή συμμετοχή. Τόσο το πρόγραμμα σπουδών όσο και η οργάνωση της διδακτικής διαδικασίας πρέπει να είναι προσαρμοσμένα και εξατομικευμένα, λαμβάνοντας υπόψη όλους τους παράγοντες που τα επηρεάζουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Curley M. (2003), Addressing the ICT skills shortage in Europe, *Early identification of skill needs in Europe Conference*

http://www.cedefop.eu.int/mt_conference/mt_conf1.html

e-Europe (2002), *E-Business and ICT skills in Europe*, ICT skills Monitoring Group Final Report, <http://europa.eu.int/comm/enterprise/ict/policy/ict-skills/es-br.pdf>

ΙΑΕΚΕ (2003), *Προδιαγραφές σπουδών για τα σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας*, Αθήνα: ΓΓΕΕ

Λαζαρίνης Φ. (2004), Τα «αγαπημένα» των μαθητών: ιστοσελίδες με πολλές επισκέψεις. Μια μελέτη περίπτωσης και παιδαγωγικό-τεχνική ανάλυσή της”, 2ο Συνέδριο (ΕΔΙΦΕ) και 2ο Συμπόσιο IOSTE Διδακτική Φυσικών Επιστημών και Τεχνολογίας (υπό έκδοση)

Λαζαρίνης Φ. (2005), Πληροφορικός Γραμματισμός στα κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων: στόχοι, αξιολόγηση και προτάσεις βελτίωσης, Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο «Νέες τεχνολογίες στη δια βίου μάθηση», Λαμία

<http://cosy.ted.unipi.gr/NTdiabiou2005/>